

Helsingin kaupunginkanslia
valmistelija, asunto-ohjelmapäällikkö

Tämä on Helsingin kaupungin
vammaisneuvoston hyväksymän
asiakirjan sähköinen versio.

Viite: HEL 2024-003498

Asia: Vammaisneuvoston lausunto Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmasta 2024

Vammaisneuvosto painottaa, että jokaiselle vammaiselle ja pitkäaikais-sairaalle kaupunkilaiselle varmistetaan heidän tarpeensa mukainen, yksilöllisesti räätälöity asumismahdollisuus. Vammaisilla ihmisillä on yhdenvertainen oikeus valita asuinpaikkansa ja asumismuotonsa. Kaupungin tulee ottaa huomioon ikäihmisten sekä vammaisten, liikkumis- ja eri tavoin toimimisesteisten ihmisten erityistarpeet asuntorakentamisessa.

Vammaisneuvosto kiittää lausuntopyynnöstä ja pitää asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmaa 2024 hyvänä; tärkeänä tavoitteena on edistää sosiaalisesti kestävää asuntotuotantoa sekä monialaisen segregaaation ehkäisyä.

Tärkeää on, että asuntotuotannossa otetaan huomioon erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asuminen heidän yksilöllisiä tarpeitaan vastaavasti. Vammaisneuvosto pitää kannatettavana tavoitetta, että erityisryhmien asumista pyritään viemään laitosmaisista ratkaisuksista yhä enemmän tavallisen kodin piirteet täyttäviin asumisen muotoihin. On hyvä, että ohjelmassa mainitaan kehitys- ja vaikeavammaiset ja autisminkirjon henkilöt ryhminä, joiden erityistarpeet tulee ottaa huomioon sosiaalisesti kestävässä asuntotuotannossa.

Hallituksen vetäytyminen aktiivisesta asuntopolitiikasta tuo paineita Helsingin tavoitteelle toteuttaa korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia asuntoja. Hallitusohjelman mukaisesti leikataan asumistukia, sääntelyä vähennetään, ARA:n asumisen korjausavustuksista luovutaan ja erityisryhmien investointiavustuksia leikataan. Nämä muutokset yhdistyneenä alhaiseen asuntorakentamisen tasoon huolestuttavat vammaisneuvostoa.

Vammaisneuvosto painottaa, ettei normien purkua tule kohdistaa esteettömyyttä koskeviin rakentamismääräyksiin ja ohjeisiin. Esteettömien asumisratkaisujen tarpeet lisääntyvät ikääntyneen väestönosuuden kasvaessa.

Esteettömän asumisen aktiivista edistämistä

Helsingin oman asuntotuotannon lisäksi ARA:n esteettömyys-, hissi- ja korjausavustukset sekä -neuvonta ovat tarpeen yksityisille taloyhtiöille. Ikäihmisten lisäksi esteettömistä asumisen vaihtoehtoista hyötyvät eri ikäiset liikkumis- ja toimimisesteiset kaupunkilaiset sekä lapsiperheet.

Asumisen toteutussuunnitelman strategia-osassa puhutaan esteettömien asuntojen tarpeesta, mutta se ei näy riittävästi toimenpiteissä. Ohjelman strategiassa ja toimenpiteissä tulee mainita myös kaupungin esteettömyyslinjaukset ja sisällyttää asumisen laatutekijöihin myös asuntojen yhteiskäyttötilojen ja lähiympäristön esteettömyys. Asuinympäristön esteettömyyden edistämässä tulee ottaa huomioon myös kuulo- ja näköesteettömyys. Asumisen ja asuinympäristöjen esteettömyys helpottaa myös lapsiperheiden arkea.

Vammaisneuvosto pitää hyvänä kaupunkistrategiassa asetettua tavoitetta estää asuinalueiden eriytyminen. Asuntojen tuotanto ja täydennysrakentaminen mahdollistavat uusien esteettömien asuntojen tarjonnan lisäämisen. Uustuotannon lisäksi olemassa olevan asuntokannan esteettömyyttä on lisättävä jälkiasennushisseillä, asunnon muutostöillä sekä esteettömyysneuvonnalla. Helsingissä on edelleen liian paljon, eli 8 500 hissitöntä porrashuonetta, yli 3 600 hissitöntä kerrostaloa, joissa asuu yli 134 000 ihmistä. Helsingin tulisi palauttaa oma hissiavustus kompensoimaan ARA:n korjausavustusten leikkauksia ja jatkaa aktiivisesti jälkiasennushissien rakentamisen neuvontaa.

Asumien neuvonnalla yksilöllistä tarvetta vastaavaa asumista

Vammaisneuvosto kannattaa toteutusohjelmassa Helsingin asunnottomuuden poistamiseen esitettyä asumisneuvonnan ja varhaisen tuen palveluiden kehittämistä ja laajentamista. Asumiseen liittyvää neuvontaa ja tiedon saantia tulee tehostaa, jotta kaupunkilaiset, joilla on erilaisia toimintakyvyn rajoitteita, löytävät yksilöllisen tarpeen mukaisia asumisratkaisuja. Myös kaupungin esteettömyyslinjauksissa on toimenpiteeksi kirjattu tarve kehittää asumisneuvontaa, jolla on osaamista neuvoa kaupunkilaisia myös asumisen esteettömyyden toteuttamiseen liittyvissä kysymyksissä.

Asukasvalinnan tarveharkinnassa tulisi pystyä asettamaan esteettömän asunnon tarvitsevat hakijat kiireellisemmin asunnon tarpeessa oleviin ja tarkemmin selvittämään esteettömien asuntojen saatavuus.

Vammaisneuvosto pitää hyvänä, että asumisen toteutusohjelmassa viitataan YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan yleissopimukseen, joka on laintasoisesti voimassa Suomessa. Helsingin tulee asumisen ja siihen liittyvässä maankäytössä sekä asumispalvelujen järjestämisessä varmistaa, että kaikki asumisen palvelut ja järjestelyt ovat vammaisten kaupunkilaisten saatavissa ja saavutettavissa yhdenvertaisesti ja vastaavat heidän tarpeitaan. Eri tavoin vammaisilla kaupunkilaisilla on yhdenvertainen oikeus elää osana yhteisöään, jossa heillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet muiden kaupunkilaisten tapaan valita asuinpaikkansa sekä missä ja kenen kanssa asuvat.

Erityisryhmien asumisen ratkaisujen tulee ehkäistä segregatiota

Valtakunnallisessa tutkimuksessa vammaisten ihmisten eriarvoisuudesta nousee esiin puutteita asumisen ja palvelujen valinnanvapaudessa, jos tarjolla ei ole riittävästi ja sopivia asumismuotoja. Esimerkiksi autismikirjon ja kehitys-

vammaisten ihmisten asumisessa tarvitseman tuen järjestäminen ei saa rajoittaa heidän valinnanvapauttaan asumisessa ja elämässä.

Eri tavoin toimimisesteisten ja vammaisten ihmisten asumisessa on tärkeää kartoittaa yksilöllisesti asumisen tarpeet sekä millä edellytyksillä, tuella ja palvelujen räätälöinnillä kukin voi asua. Asumisen ja tuen vaihtoehtoja tulee olla tarjolla asuntojen hallintamuodosta riippumatta ja eri asuinalueilla ja eri hintaluokista. Yksilöllisesti räätälöityä tukea tulee olla niin itsenäisessä asumisessa kuin eri asteisissa tuetun ja ryhmämuotoisen asumisen ratkaisuihin. Asumisen tulee tukea ja mahdollistaa myös sosiaalinen kanssakäyminen ja estää yksinäisyydestä aiheutuvia ongelmia.

Vammaisneuvosto esittää, että erityisasumisen tilahankkeiden prosessien kaupunkitasoisessa kehittämisessä tulee aktiivisesti osallistaa ikääntyneitä, liikkumis- ja eri tavoin toimimisesteisiä ja vammaisia kaupunkilaisia.

Olisi hyvä, että asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmassa kirjataan täytäntöönpanon päätöksen yhteydessä toimenpiteet aktiivimuotoon, ja että ohjelman toteutusta seurataan vastuujakotaulukon avulla, johon on kirjattu toimenpiteet, vastuutaho, toteutusaikataulu ja toteutumisen mittari.

Vammaisneuvosto suosittaa lämpimästi, että henkilöt, jotka päättävät asumisen ja maankäytön toteutuksesta, vierailevat ja tutustuvat kaupungin järjestämiin vammaisten asumisen ratkaisuihin.

Helsingin vammaisneuvosto

Sirpa Puhakka
puheenjohtaja

Sari Sepponen
varapuheenjohtaja

Lisätietoa:

Katsui Hisayo, Mietola Reetta, Laitinen Matti, Honkasilta Juho ja Ritvaniemi Alma (2023): **Epävarmuutta ja vaihtelevaa osallisuutta**. Selvitys ihmisoikeuksien toteutumisesta vammaisten henkilöiden arjessa. Helsingin yliopisto, Helsinki.
<https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/283164457/loppuraportti.pdf>

Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Finlex 27/2016.
https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2016/20160027/20160027_2

Helsingin kaupungin esteettömyyslinjaukset 2022–2025.
<https://www.hel.fi/static/hki4all/esteettomyyslinjaukset/helsingin-kaupungin-esteettomyyslinjaukset-2022-2025.pdf>